

J

JABŁOŃSKI ZBIGNIEW TOMASZ (17 V 1926 Lwów – 7 V 1984 Kraków) historyk, teatrolog, bibliotekarz. W 1944 zdał maturę na tajnych kompletach, a nast. powtórzył ją w 1946 w wieczorowej szkole ogólnokształcącej we Lwowie. W końcu maja tr. opuścił Lwów i osiadł w Krakowie, gdzie w 1946-49 studiował historię na Wydz. Humanistycznym UJ. Utrzymywał się z korepetycji, w 1947-48 pracował w Państ. Zbiorach Sztuki na Wawelu. W 1950 otrzymał magisterium, w 1952 – doktorat. Pracę zaw. rozpoczął 15 XI 1948 w B-ce Pol. Akad. Umiejętności w Krakowie na stanowisku asystenta. Od 17 IV do 27 V 1950 uczestniczył w ogólnopol. kursie rękopiśmiennym, zorganizowanym przez B-kę Jagiellońską, po zakończeniu którego w 1950-52 pełnił funkcję kierownika Działu Rękopisów B-ki PAU. Tworzył go niemal od podstaw, zakładał katalog kartkowy i niezbędne kartoteki oraz tworzył inwentarz. Równolegle poznawał organizację i działalność największych b-tek nauk. w kraju. Od chwili zatrudnienia w B-ce PAU, przekształconej 1 I 1953 w samodzielną B-kę PAN, przeszedł w niej wszystkie szczeble kariery zaw., uzyskując ostatecznie decyzją Gł. Komisji Kwalifikacyjnej z 1 V 1969 stanowisko docenta, a 5 VII 1984 tytuł prof. nadzw. nauk humanistycznych. Od początku wyróżniała go inicjatywa i duża samodzielność w pracy zawodowej. W 1953-68 pracował na stanowisku wicedyrektora, a od 1 I 1969 do śmierci – dyrektora B-ki PAN w Krakowie. W tym czasie zabiegał o pomnażanie ukształtowanych historycznie zasobów czasopiśmiennych i rękopisów, a także całej produkcji wydawniczej PAN i tow. naukowych. Prowadził wymianę zagr. z ok. 2500 instytucjami ze 112 krajów. Równocześnie dla potrzeb zaw. bibliotekarzy B-ki PAN oraz krakowskich placówek PAN prowadził działalność szkoleniową w trybie rocznego kursu bibliotekarskiego oraz trzykrotnie kursy przygotowawcze dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych. Problematyka jego wykładów obejmowała m.in. historię b-tek pol., metody opracowywania bibliot. zbiorów specjalnych, organizację i zarządzanie b-tek, historię muzeów i arch. polskich. Wygłosił także szereg wykładów w ramach akcji szkoleniowej, zorga-

nizowanej w 1963-68 przez Biuro Wydawnictw i B-tek PAN, dla czynnych zawodowo bibliotekarzy. Równoległe w r. akad. 1965/66 wykładał w krak. Studium Nauczycielskim, a w 1974-84 w Zakł. Bibliotecz. i Informacji Nauk. Inst. Filologii Polskiej UJ. W 1966-72 był członkiem Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. PAN, a w 1972-74 wiceprzew. i od 1974 przew. Międzyresortowej Państw. Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl. przy Min. Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Był także od 1978 członkiem Międzyresortowej Komisji Egzaminacyjnej dla Dokumentalistów Dypl. przy Sekretarzu Nauk. PAN. J. uczestniczył m.in. w 1967-78 w pracach Komisji ds. B-tek, Informacji Nauk. i Wydawnictw Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego. Był wybitnym uczonym dziejów kultury pol. XVIII-XIX w., w tym m.in. dziejów teatru oraz hist. i współczesnych zagadnień księg. i bibliotekoznawczych. Od 1970 wchodził w skład Komitetu Redakcyjnego „Roczników Bibliotecznych”, od 1978 był członkiem, a od 1982 przew. Rady Red. „Przeglądu Bibliotecznego”. Był także członkiem Komisji Wydaw. Oddz. PAN w Krakowie, gdzie od 1972 wiceprzewodniczył Komitetowi Wydaw. serii „Nauka dla Wszystkich”. Od 1975 wchodził w skład Rady Nauk. *Polskiego Słownika Biograficznego* i Rady Red. *Słownika Polskich Towarzystw Naukowych*. Od 1955 związany był z redakcją „Rocznika Biblioteki PAN w Krakowie”, jako członek redakcji, w 1960-67 sekretarz i od 1968 do śmierci jako red. nacz., nadając mu indywidualny charakter i konsekwentny program wydawniczy. Organizował wokół periodyku zespołowe prace edytorskie, podejmowane przez pracowników B-ki PAN. W każdym z wydanych tomów publikował artykuły i rozprawy, słowa wstępne od redakcji oraz sprawozdania z pracy B-ki. W 1972-74 wchodził w skład Komitetu Red. „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”. Był autorem 302 publikacji. Obok historii teatru i kultury teatralnej Krakowa oraz historii nauki, był autorem licznych prac dokumentujących działalność bibliot. oraz podejmujących aktualną problematykę bibliotekoznawczą. Zajmował się ponadto problematyką dot. edytorstwa nauk. i biografistyki. Reaktywował wydawanie rozpoczętego przez *J. Czubka *Katalogu Rękopisów Akademii Nauk w Krakowie*. Pierwszy tom z tego zakresu, opracowany z **A. Preissnerem ukazał się w 1962. Trzy dalsze autorstwa obu uczonych i Bogumiły Schnaydrowej ukazały się w 1965, 1967, 1969.

Cztery kolejne tomy wzorcowo oprac. i wyposażone w niezbędną aparaturę nauk., ukazały się pod jego redakcją. Opisane zostały w nich rękopisy przechowywane pod sygnaturami 1811-4676 oraz 5588-6000. W ten sposób łącznie udostępnionych zostało badaczom 3278 jednostek inwentarzowych zbiorów rękopiśmiennych B-ki PAN w Krakowie. Opublikował szereg prac z zakresu bibliotekozn., w tym dziejów księgozbiorów krak., metod opracowywania zbiorów bibliot. i rękopiśmiennych, problematyki ich gromadzenia i specjalizacji, a także organizacji wymiany zagranicznej. W kwietniu 1972 uczestniczył w zorganizowanej przez UNESCO i IFLA w Wiedniu międzynarod. konferencji z okazji Międzynar. Roku Książki; wygłosił referat pt. *Rola międzynarodowej wymiany wydawnictwa w systemie bibliotecznym*, w którym opowiedział się za kontynuowaniem tej formy międzyp. współpracy b-tek naukowych. Do jego najcenniejszych rozpraw bibliotekozn. należą m.in.: *Opracowanie rękopisów bibliotecznych. Wybrane zagadnienia ze szczególnym uwzględnieniem problemu: inwentarz i katalog rękopisów* (W: *Materiały biblioteczne z konferencji organizowanych w latach 1963-1968 przez Biuro Wydawnictw Bibliotek PAN*, Wr. 1971 s. 244-255), *Problemy środowiskowej współpracy bibliotek naukowych* („Przegląd Biblioteczny” 1970 R. 38 s. 354-368), *Gromadzenie zbiorów w samodzielnych bibliotekach PAN. Stan aktualny i perspektywy specjalizacji* (Tamże 1976 R. 44 s. 109-118). Opublikował ponadto: *Zarys dziejów Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie w latach 1836-1956* (wspólnie z Danutą Rederową, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1955 t. 1, druk 1957, s. 7-46) oraz *Trzydzieści lat „Rocznika Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”* (Tamże 1985 t. XXX s. 7-15). Ten ostatni artykuł wydany już po śmierci J., jest próbą podsumowania jego udziału w wydawaniu pisma. W dorobku miał liczne prace edytorskie XIX-wiecznych pamiętników i korespondencji. Są to m.in.: Stanisława Wasilewskiego *Życie polskie w XIX wieku* (Kr. 1962), *Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. Wybór listów* („Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie” 1957 R. 3 s. 5-200), a także *Listy o Adamie Mickiewiczu ze zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki PAN w Krakowie* (Tamże 1955 R. 1 s. 47-186). Po śmierci ukazał się wydany pod red. J. i poświęcony jemu tom *Z historycznych i metodologicznych problemów badań księgoznawczych i bibliotekoznawczych* (Kr. 1985). Był członkiem

Rad Nauk.: B-ki PAN w Warszawie (1967-81), B-ki Kórnickiej PAN (1965-74), B-ki Gdańskiej PAN (1965-74 i od 1981), Zakładu Nar. im. Ossolińskich PAN (1965-77, 1984) i od 1983 B-ki Nar. w Warszawie. W 1975-77 był także jedną kadencję członkiem Rady Nauk. OIN PAN. Z urzędu wchodził w skład Rady Nauk. B-ki PAN w Krakowie. Ponadto był członkiem Podkomisji ds. B-tek i Informacji Nauk. Rady Gł. Szkolnictwa Wyższego, od 1970 wiceprzew. Kolegium Dyrektorów B-tek Nauk. Krakowa oraz członkiem Prezydium Zarządu Okręgu Krak. Stow. Bibliotekarzy Pol., a w 1971-73 – jako delegat PAN – udzielał się w pracach Prezydium Zarządu Gł. SBP. Historii kultury pol., ze szczególnym uwzględnieniem dziejów książki, b-tek i czytelnictwa w XVIII i XIX w. oraz metodologii badań księgozn., dotyczyły prowadzone w 1975-84 jego seminaria i wykłady (w wymiarze pół etatu) w Zakł. Bibliotekozn. i Informacji Nauk. UJ. Od 1978 wypromował 38 magistrów, 130 prac recenzował. W 1982 wypromował jednego doktora. Część jego rękopisów przechowywana jest w B-ce PAU i PAN w Krakowie (sygn. 9827-9871), pozostałe teksty, zgodnie z testamentem, posiada jego przyjaciel i współpracownik, Jacek Lipiński. Był odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969). W 1965 otrzymał Złotą Odznakę ZNP, w 1974 medal XXX-lecia Polski Ludowej oraz Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki im. Heleny Radlińskiej II stopnia dla wybitnych bibliotekarzy (1978), a także Medal XXV-lecia Pol. Akademii Nauk (1978).

J. Albin: Z.J. – bibliotekarz, uczony. – Rocz. Bibl. 1987 R. 31 z. 1 s. 3-21; W. Bieńkowski: Z.J. (17 V 1926 – 7 X 1984). – Studia Hist. 1985 R. 28 s. 150-153; Tenże: Z.J. [W:] Słownik historyków polskich. W. 1994 s. 194; Encyklopedia Krakowa. W.-Kr. 2000 s. 326; K. Grodzicka: J.Z.T. [W:] Słownik badaczy literatury polskiej. Red. J. Starnawski. T. 5. Łódź 2002 s. 139-141; S. Grodziski: Z.J. (1926-1984). – Historyka 1986 t. 16 s. 143-144; Z. Jabłoński: Repatriacja. Nowe, nie znane mi jeszcze słowo... – Czas Przeszły i Przyszły [dod. do Echa Krakowa] 1985 nr 70 s. 2; L. Kalinowski: Z.J. 1926-1984. – Rocz. Bibl. PAN w Krakowie 1985 R. 30 s. 3-6; K. Migoń: Z.J. 1926-1984. – Rocz. Bibl. 1984 R. 28 s. 493-496; K. Stachowska: Z.J. (17 X 1926 – 7 X 1984). – Kwart. Hist. 1985 R. 92 s. 500-501; Taż: Z.J. 1926-1984. – Prz. Bibl. 1985 R. 53 nr 2 s. 303-308; Taż: Bibliografia prac prof. dra Z.J. za lata 1952-1985. – Rocz. Bibl. PAN w Krakowie 1986 R. 31 s. 5-36.

Andrzej Linert